

НУМІЗМАТИЧНА КОЛЕКЦІЯ МУЗЕЮ ІСТОРІЇ м. БЕРДИЧЕВА (монети періоду СРСР)

Анотація: в статті описується частина музейної нумізматичної колекції, яка є джерелом історичних, економічних, політичних і культурних знань, а також характеризує історію грошового обігу та монетного виробництва,

Ключові слова: нумізматична колекція, монети, аверс, реверс монети, номінал, грошовий обіг, мідь, срібло, мельхіор.

Монети є важливим джерелом історії, що зумовлюється великою кількістю інформації, яку монети містять (історичної, економічної, культурної, релігійної, хронологічної, метрологічної та ін.).

Перші радянські монети за своєю вагою, розміром і матеріалом повторювали царські, але мали зовсім інший дизайн в дусі робітничо-селянської держави. Поступово монети стали дрібніші, їх почали виготовляти з дешевих металів, срібло, золото і навіть мідь повністю вийшли з обігу.

У 1921 р. випускаються перші радянські монети номіналом від 10 копійок до 1 рубля. Їх вага в точності повторювала вагу монет часів Миколи II, вони виготовлялися з срібла тієї ж проби, але малюнки були зовсім іншими. У 1924 р. оновився дизайн, а в 1931 р. монети були замінені більш дешевими мідно-нікелевими.

Бронзові монети вартістю від 1 до 5 копійок випускалися з 1925 по 1958 рр.

Монета 10 копійок 1923 р. (срібна). На аверсі монети в центрі розміщено зображення герба країни на геральдичному щиті. В центрі перехрещені серп і молот, а на їх фоні — земна куля. Знизу земну кулю освітлюють промені сонця, справа і зліва від неї розміщені стебла пшениці. Вся композиція обведена круговим обідком, який розірваний внизу картушем з написом абрєвіатури держави «Р.С.Ф.С.Р.». Між круговим обідком і обрізом монети лозунг «ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!». На реверсі монети по краю з бортиком і обідком з крапок, в два ряди номінал «10 КОПЕЕК», рік випуску — «1923». Між внутрішнім і зовнішнім обідком з крапок вверху — зірка з 18-ма променями, які від неї відходять. Зліва — лаврова, справа — дубова гілки, зв'язані внизу стрічкою. Гурт рубчастий.

З 1924 по 1925 р. випускалися мідні монети низького номіналу, розмір і вага яких повторювали монети царського зразка.

Монета 1 копійка 1924 р. (мідна). На аверсі посередині зображений герб СРСР зразка 1923 р. зі шістьма перев'язами стрічками на колосках пшениці. Герб спрощений і не має тексту на стрічці. Навколо герба уздовж канта зліва направо тягнеться напис: «ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!». Напис відокремлений від герба суцільною лінією, початок і кінець якої має невеликий завиток. У нижній частині монети вказано назву країни — «С.С.С.Р.». На реверсі вгорі є велика цифра «1», яка вказує номінал, під нею — слово «КОПЕЙКА», відцентроване щодо номіналу. Нижче — рік випуску — «1924», ще нижче є кругла крапка. З боків уздовж канта розташовані два пшеничних колоса, схрещених внизу. Стебла колосів мають продовження, проходять уздовж канта в верхній частині монети і з'єднуються один з одним. Уздовж стебел є сім ділянок, що складаються з двох крапок. Гурт ребристий, складається з безлічі насічок. Лицьова і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу.

Монета 2 копійки 1924 р. (мідна). На аверсі посередині зображений герб СРСР зразка 1923 р. зі шістьма перев'язами стрічками на колосках пшениці. Герб спрощений і не має тексту на стрічці. Навколо герба уздовж канта зліва направо тягнеться напис: «ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!». Напис відокремлений від герба суцільною лінією, початок і кінець якої має невеликий завиток. У нижній частині монети вказано назву країни — «С.С.С.Р.». На реверсі вгорі є велика цифра «2», яка вказує номінал, під нею — слово «КОПЕЙКИ», відцентроване щодо номіналу. Нижче — рік випуску — «1924», ще нижче є кругла крапка. З боків уздовж канта розташовані два пшеничних колоса, схрещених внизу. Стебла колосів мають продовження, проходять уздовж канта в верхній частині монети і з'єднуються один з одним. Уздовж стебел є сім ділянок, що складаються з двох крапок.

Монета 3 копійки 1924 р. (мідна). На аверсі монети посередині зображений герб СРСР зразка 1923 р. зі шістьма перев'язами стрічками на колосках пшениці. Герб спрощений і не має тексту на стрічці. Навколо герба уздовж канта зліва направо тягнеться напис: «ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙСЬ!». Напис відокремлений від герба суцільною лінією, початок і кінець якої має невеликий завиток. У нижній частині монети вказано назву країни — «С.С.С.Р.». На реверсі вгорі є велика цифра «3», яка вказує номінал, під нею — слово «КОПЕЙКИ», відцентроване щодо номіналу. Нижче — рік випуску — «1924», ще нижче є кругла крапка. З боків уздовж канта розташовані два пшеничних колоса, схрещених

внизу. Стебла колосів мають продовження, проходять уздовж канта в верхній частині монети і з'єднуються один з одним. Уздовж стебел є сім ділянок, що складаються з двох крапок.

Монета 5 копійок 1924 р. (мідна). Гурт ребристий, складається з безлічі насічок. Лицьова і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу. На аверсі посередині зображений герб СРСР зразка 1923 р. зі шістьма перев'язами стрічками на колосках пшениці. Герб спрощений і не має тексту на стрічці. Навколо герба уздовж канта зліва направо тягнеться напис: «ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!». Напис відокремлений від герба суцільною лінією, початок і кінець якої має невеликий завиток. У нижній частині монети вказано назву країни — «С.С.С.Р.». На реверсі вгорі є велика цифра «5», яка вказує номінал, під нею — слово «КОПЕЕК», відцентроване щодо номіналу. Нижче — рік випуску — «1924», ще нижче є кругла крапка. З боків уздовж канта розташовані два пшеничних колоса, схрещених внизу. Стебла колосів мають продовження, проходять уздовж канта в верхній частині монети і з'єднуються один з одним. Уздовж стебел є сім ділянок, що складаються з двох крапок.

Монета 20 копійок 1924 р. (срібна). На аверсі монети в центрі зображений герб держави. Абревіатура «С.С.С.Р.» розміщена під гербом. Між лінійним обідком і обрізом монети лозунг «ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!». На реверсі монети номінал «20» вказаний у верхньому напівдиску, під номіналом — слово «КОПЕЕК», ще нижче знаходиться кругла крапка. По колу монети розміщуються колоски пшениці, стебла яких пересікаються внизу і утворюють обідок. Гурт рубчастий, насічки вертикальні.

Монета півкопійки 1925 р. (мідна). На аверсі монети посередині напис «СССР» (середні літери значно більші крайніх). Навколо за круговою суцільною лінією вздовж канта зліва направо тягнеться напис: «ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!». Початок і кінець напису розділені крапкою.

На реверсі вверху позначений номінал монети в дві стрічки — «ПОЛ КОПЕЙКИ». Нижче крупно вказаний рік чеканки — «1925» (цифри розміщені півколом вздовж канта). Гурт рубчастий, насічки вертикальні. Лицьова і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу.

З 1926 р. номінали 1-5 копійок змінили значно менші за розміром бронзові монети, малюнок також змінився.

Монета 5 копійок 1926 р. (алюмінієва бронза). На аверсі посередині зображений герб СРСР зразка 1923 р. зі шістьма перев'язами стрічками на колосках пшениці. Герб спрощений і не має тексту на стрічці. Навколо герба уздовж канта зліва направо тягнеться напис: «ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!». Напис відокремлений від герба суцільною лінією, початок і кінець якої має невеликий завиток. У нижній частині монети вказано назву країни — «С.С.С.Р.». На реверсі вгорі є велика цифра «5», яка вказує номінал, під нею — слово «КОПЕЕК», відцентроване щодо номіналу. Нижче — рік випуску — «1926», ще нижче є кругла крапка. З боків уздовж канта розташовані два пшеничних колоса, схрещених внизу. Стебла колосів мають продовження, проходять уздовж канта в верхній частині монети і з'єднуються один з одним. Уздовж стебел є сім ділянок, що складаються з двох крапок. Гурт ребристий, складається з безлічі насічок. Лицьова і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу.

Монета 2 копійки 1929 р. (алюмінієва бронза). На аверсі посередині зображений герб СРСР зразка 1923 р. зі шістьма перев'язаними стрічками на колосках пшениці. Герб спрощений і не має тексту на стрічці. Навколо герба уздовж канта зліва направо тягнеться напис: «ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!». Напис відокремлений від герба суцільною лінією, початок і кінець якої має невеликий завиток. У нижній частині монети вказано назву країни — «С.С.С.Р.». На реверсі вгорі є велика цифра «2», яка вказує номінал, під нею — слово «КОПЕЙКИ», відцентроване щодо номіналу. Нижче — рік випуску — «1929», ще нижче є кругла точка. З боків уздовж канта розташовані два пшеничних колоса, схрещених внизу. Стебла колосів мають продовження, проходять уздовж канта в верхній частині монети і з'єднуються один з одним. Уздовж стебел є сім ділянок, що складаються з двох крапок.

Монета 3 копійки 1930 р. (алюмінієва бронза). На аверсі посередині зображений герб СРСР зразка 1923 р. зі шістьма перев'язаними стрічками на колосках пшениці. Герб спрощений і не має тексту на стрічці. Навколо герба уздовж канта зліва направо тягнеться напис: «ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙСЯ!». Напис відокремлений від герба суцільною лінією, початок і кінець якої має невеликий завиток. У нижній частині монети вказано назву країни — «С.С.С.Р.». На реверсі вгорі є велика цифра «3», яка вказує номінал, під нею — слово «КОПЕЙКИ», відцентроване щодо номіналу. Нижче — рік випуску — «1930», ще нижче є кругла крапка. З боків уздовж канта розташовані два пшеничних колоса, схрещених внизу. Стебла колосів мають продовження, проходять уздовж канта в верхній

частині монети і з'єднуються один з одним. Уздовж стебел є сім ділянок, що складаються з двох крапок.

Гурт рубчастий з безліччю вертикальних насічок. Лицьова і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу.

Монета 5 копійок 1930 р. (алюмінієва бронза). Гурт рубчастий з безліччю вертикальних насічок. Лицьова і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу. На аверсі зображений герб СРСР зразка 1923 р. зі шістьма перев'язаними стрічками на колосках пшениці. Герб спрощений і не має тексту на стрічці. Навколо герба уздовж канта зліва направо тягнеться напис: «ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!». Напис відокремлений від герба суцільною лінією, початок і кінець якої має невеликий завиток. У нижній частині монети вказано назву країни — «С.С.С.Р.». На реверсі вгорі є велика цифра «5», яка вказує номінал, під нею — слово «КОПЕЕК», відцентроване щодо номіналу. Нижче — рік випуску — «1930», ще нижче є кругла крапка. З боків уздовж канта розташовані два пшеничних колоса, схрещених внизу. Стебла колосів мають продовження, проходять уздовж канта в верхній частині монети і з'єднуються один з одним. Уздовж стебел є сім ділянок, що складаються з двох крапок.

Монета 3 копійки 1931 р. (алюмінієва бронза). На аверсі посередині зображений герб СРСР зразка 1923 р. зі шістьма перев'язаними стрічками на колосках пшениці. Герб спрощений і не має тексту на стрічці. Навколо герба уздовж канта зліва направо тягнеться напис: «ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙСЯ!». Напис відокремлений від герба суцільною лінією, початок і кінець якої має невеликий завиток. У нижній частині монети вказано назву країни — «С.С.С.Р.». На реверсі вгорі є велика цифра «3», яка вказує номінал, під нею — слово «КОПЕЙКИ», відцентроване щодо номіналу. Нижче — рік випуску — «1931», ще нижче є кругла крапка. З боків уздовж канта розташовані два пшеничних колоса, схрещених внизу. Стебла колосів мають продовження, проходять уздовж канта в верхній частині монети і з'єднуються один з одним. Уздовж стебел є сім ділянок, що складаються з двох крапок.

Монета 5 копійок 1931 р. (алюмінієва бронза). Гурт рубчастий з безліччю вертикальних насічок. Лицьова і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу. На аверсі зображений герб СРСР зразка 1923 р. зі шістьма перев'язаними стрічками на колосках пшениці. Герб спрощений і не має тексту на стрічці. Навколо герба уздовж канта

зліва на право тягнеться напис: «ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!». Напис відокремлений від герба суцільною лінією, початок і кінець якої має невеликий завиток. У нижній частині монети вказано назву країни — «С.С.С.Р.». На реверсі вгорі є велика цифра «5», яка вказує номінал, під нею — слово «КОПЕЕК», відцентроване щодо номіналу. Нижче — рік випуску — «1931», ще нижче є кругла крапка. З боків уздовж канта розташовані два пшеничних колоса, схрещених внизу. Стебла колосів мають продовження, проходять уздовж канта в верхній частині монети і з'єднуються один з одним. Уздовж стебел є сім ділянок, що складаються з двох точок.

У 1931 р. срібні монети були замінені більш дешевими з мельхіору в оновленому оформленні, яке розробив провідний гравер монетного двору А.Ф.Васютинський. Срібло 500 проби було замінено на мідно-нікелевий сплав. Літери «СРСР» з аверсу прибрали, замість цього, на стороні з позначенням номіналу, уздовж канта з'явилося розгорнута назва держави Рад. Зі зворотного боку прибрали обідок із стебел і розмістили зображення робітника з молотом та зі щитом, в середину якого був переміщений напис номіналу.

Монета 15 копійок 1931 р. (сплав міді та нікелю). Лицьова і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу. Гурт ребристий, складається з безлічі насічок. На аверсі посередині зображений герб СРСР зразка 1923 р. зі шістьма перев'язаними стрічками на колосках пшениці. Герб спрощений і не має тексту на стрічці. Навколо герба уздовж канта зліва направо тягнеться напис: «ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!». Початок і кінець напису розділені горизонтальною лінією. Напис відокремлений від герба суцільною круговою лінією. Реверс монети має зовнішню і внутрішню області, розділені суцільною круговою лінією. В середині знаходиться рельєфне зображення робітника з молотком в лівій руці, що тримає щит з позначенням номіналу у два рядки — «15 КОП». Праворуч від обличчя робітника вказано рік карбування — «1931». Зовні вздовж канта монети (починаючи зверху) зазначено назву країни, розділену на дві частини — «СОЮЗ СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК» (напис розділений головою робітника і щитом, виступаючими з внутрішньої області).

Монета 20 копійок 1931 р. (сплав міді та нікелю). Лицьова і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу. Гурт ребристий, складається з безлічі насічок. На аверсі посередині зображений герб СРСР зразка 1923 р. зі шістьма перев'язаними стрічками на колосках пшениці. Герб спрощений і не має тексту на стрічці. Навколо герба уздовж канта зліва направо тягнеться напис: «ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!». Початок

і кінець напису розділені горизонтальною лінією. Напис відокремлений від герба суцільною круговою лінією. Реверс монети має зовнішню і внутрішню області, розділені суцільною круговою лінією. В середині знаходиться рельєфне зображення робітника з молотком в лівій руці, що тримає щит з позначенням номіналу у два рядки — «20 КОП». Праворуч від обличчя робітника вказано рік карбування — «1931». Зовні вздовж канта монети (починаючи зверху) зазначено назву країни, розділену на дві частини — «СОЮЗ СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК» (напис розділений головою робітника і щитом, виступаючими з внутрішньої області).

Монета 10 копійок 1932 р. (сплав міді та нікелю). На аверсі посередині зображений герб СРСР зразка 1923 р. Навколо герба уздовж канта зліва направо тягнеться напис: «ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!». Початок і кінець напису розділені горизонтальною лінією. Напис відокремлений від герба суцільною круговою лінією. Реверс монети має зовнішню і внутрішню області, розділені суцільною круговою лінією. В середині знаходиться рельєфне зображення робітника з молотком в лівій руці, що тримає щит з позначенням номіналу у два рядки — «10 КОП». Праворуч від обличчя робітника вказано рік карбування — «1932». Зовні вздовж канта монети (починаючи зверху) зазначено назву країни, розділену на дві частини — «СОЮЗ СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК». Лицьова і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу. Гурт ребристий, складається з безлічі насічок.

Монета 15 копійок 1932 р. (сплав міді та нікелю). Лицьова і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу. Гурт ребристий, складається з безлічі насічок. На аверсі посередині зображений герб СРСР зразка 1923 р. зі шістьма перев'язаними стрічками на колосках пшениці. Герб спрощений і не має тексту на стрічці. Навколо герба уздовж канта зліва направо тягнеться напис: «ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!». Початок і кінець напису розділені горизонтальною лінією. Напис відокремлений від герба суцільною круговою лінією. Реверс монети має зовнішню і внутрішню області, розділену суцільною круговою лінією. В середині знаходиться рельєфне зображення робітника з молотком в лівій руці, що тримає щит з позначенням номіналу у два рядки — «15 КОП». Праворуч від обличчя робітника вказано рік карбування — «1932». Зовні вздовж канта монети (починаючи зверху) зазначено назву країни, розділену на дві частини — «СОЮЗ СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК» (напис розділений головою робітника і щитом, виступаючими з внутрішньої області).

Монета 20 копійок 1932 р. (сплав міді та нікелю). Лицьова і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу. Гурт ребристий, складається з безлічі насічок. На аверсі посередині зображений герб СРСР зразка 1923 р. зі шістьма перев'язаними стрічками на колосках пшениці. Герб спрощений і не має тексту на стрічці. Навколо герба уздовж канта зліва направо тягнеться напис: «ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!». Початок і кінець напису розділені горизонтальною лінією. Напис відокремлений від герба суцільною круговою лінією. Реверс монети має зовнішню і внутрішню області, розділені суцільною круговою лінією. В середині знаходиться рельєфне зображення робітника з молотком в лівій руці, що тримає щит з позначенням номіналу у два рядки — «20 КОП». Праворуч від обличчя робітника вказано рік карбування — «1932». Зовні вздовж канта монети (починаючи зверху) зазначено назву країни, розділену на дві частини — «СОЮЗ СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК» (напис розділений головою робітника і щитом, виступаючими з внутрішньої області).

Монета 10 копійок 1933 р. (сплав міді та нікелю).

Монета 20 копійок 1933 р. (сплав міді та нікелю). Лицьова і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу. Гурт ребристий, складається з безлічі насічок. На аверсі посередині зображений герб СРСР зразка 1923 р. зі шістьма перев'язаними стрічками на колосках пшениці. Герб спрощений і не має тексту на стрічці. Навколо герба уздовж канта зліва направо тягнеться напис: «ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!». Початок і кінець напису розділені горизонтальною лінією. Напис відокремлений від герба суцільною круговою лінією. Реверс монети має зовнішню і внутрішню області, розділені суцільною круговою лінією. В середині знаходиться рельєфне зображення робітника з молотком в лівій руці, що тримає щит з позначенням номіналу у два рядки — «20 КОП». Праворуч від обличчя робітника вказано рік карбування — «1933». Зовні вздовж канта монети (починаючи зверху) зазначено назву країни, розділену на дві частини — «СОЮЗ СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК» (напис розділена головою робітника і щитом, виступаючими з внутрішньої області).

Монета 3 копійки 1934 р. (алюмінієва бронза). На аверсі посередині зображений герб СРСР зразка 1923 р. зі шістьма перев'язаними стрічками на колосках пшениці. Герб спрощений і не має тексту на стрічці. Навколо герба уздовж канта зліва направо тягнеться напис: «ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙСЯ!». Напис відокремлений від герба

суцільною лінією, початок і кінець якої має невеликий завиток. У нижній частині монети вказано назву країни — «С.С.С.Р.». На реверсі вгорі є велика цифра «3», яка вказує номінал, під нею — слово «КОПЕЙКИ», відцентроване щодо номіналу. Нижче — рік випуску — «1934», ще нижче є кругла крапка. З боків уздовж канта розташовані два пшеничних колоса, схрещених внизу. Стебла колосів мають продовження, проходять уздовж канта в верхній частині монети і з'єднуються один з одним. Уздовж стебел є сім ділянок, що складаються з двох точок.

У 1935р. на монетах зник напис «ПРОЛЕТАРІВСІХ КРАЇН, ЄДНАЙТЕСЯ!», потім кілька разів змінювався аверс через зміну кількості стрічок на гербі.

Монета 10 копійок 1935 р. (сплав міді та нікелю). На аверсі зображений герб СРСР зразка 1923 р. Під гербом уздовж канта є напис «СССР» (крайні літери розташовані вище середніх). На реверсі зображений щит у вигляді квадрата зі скошеними кутами. Всередині щита вказаний номінал в дві стрічки — «10 коп» (цифри значно більші літер). Під щитом горизонтально вказано рік карбування — «1935». Вгорі зліва направо зображений колос пшениці, який заходить за щит. Зліва і справа — дубові гілки. Гурт рубчастий з безліччю вертикальних насічок. Лицьова і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу.

Монета 1 копійка 1936 р. (алюмінієва бронза). На аверсі зображений герб СРСР зразка 1923 р. Під гербом уздовж канта є напис «СССР» (крайні літери розташовані вище середніх). На реверсі вгорі є велика цифра «1», яка вказує номінал, під нею — слово «КОПЕЙКА», відцентроване щодо номіналу. Нижче — рік випуску — «1936», ще нижче є кругла крапка. З боків уздовж канта розташовані два пшеничних колоса, схрещених внизу. Стебла колосів мають продовження, проходять уздовж канта в верхній частині монети і з'єднуються один з одним. Уздовж стебел є сім ділянок, що складаються з двох точок. Гурт рубчастий з безліччю вертикальних насічок. Лицьова і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу.

Монета 3 копійки 1936 р. (алюмінієва бронза). На аверсі зображений герб СРСР зразка 1923 р. Під гербом уздовж канта є напис «СССР» (крайні літери розташовані вище середніх). На реверсі вгорі є велика цифра «3», яка вказує номінал, під нею — слово «КОПЕЙКИ», відцентроване щодо номіналу. Нижче — рік випуску — «1936», ще нижче є кругла крапка. З боків уздовж канта розташовані два пшеничних колоса, схрещених внизу. Стебла колосів мають продовження, проходять уздовж канта в верхній частині монети і

з'єднуються один з одним. Уздовж стебел є сім ділянок, що складаються з двох точок. Гурт рубчастий з безліччю вертикальних насічок. Лицьова і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу.

Монета 15 копійок 1936 р. (сплав міді та нікелю). Лицьова і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу. Гурт ребристий, складається з безлічі насічок. На аверсі зображений герб СРСР зразка 1923 р. зі шістьма перев'язаними стрічками на колосках пшениці. Герб спрощений і не має тексту на стрічці. Під гербом уздовж канта є напис «СССР» (крайні літери розташовані вище середніх). У центрі реверсу зображений щит у вигляді квадрата зі скошеними кутами. В середині щита вказаний номінал в два рядки — «15 КОП» (цифри значно більші літер). Зовні під щитом горизонтально вказано рік карбування — «1936». Вгорі зліва направо зображений колос пшениці, що заходить за щит. Ліворуч і праворуч є дубові гілки (по три листки і одному жолуді на кожній).

Монета 10 копійок 1937 р. (сплав міді та нікелю). На аверсі зображений герб СРСР зразка 1936 р. Під гербом уздовж канта є напис «СССР» (крайні літери розташовані вище середніх). На реверсі зображений щит у вигляді квадрата зі скошеними кутами. В середині щита вказаний номінал в дві стрічки — «10 коп» (цифри значно більші літер). Під щитом горизонтально вказано рік карбування — «1937». Вгорі зліва направо зображений колос пшениці, який заходить за щит. Зліва і справа — дубові гілки. Гурт рубчастий з безліччю вертикальних насічок. Лицьова і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу.

Монета 20 копійок 1937 р. (сплав міді та нікелю). Лицьова і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу. Гурт ребристий, складається з безлічі насічок. На аверсі зображений герб СРСР зразка 1936 р. із одинадцятьма перев'язаними стрічками на колосках пшениці (за числом союзних республік). Герб спрощений і не має тексту на стрічці. Під гербом уздовж канта є напис «СССР» (крайні літери розташовані вище середніх). У центрі реверсу зображений щит у вигляді квадрата зі скошеними кутами. В середині щита вказаний номінал в два рядки — «20 КОП» (цифри значно більші літер). Зовні під щитом горизонтально вказано рік карбування — «1937». Вгорі зліва направо зображений колос пшениці, що заходить за щит. Ліворуч і праворуч є дубові гілки (по три листки і одному жолуді на кожній).

Монета 15 копійок 1938 р. (сплав міді та нікелю). Лицьова і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу. Гурт ребристий, складається з безлічі насічок. На аверсі

зображений герб СРСР зразка 1923 р. зі шістьма перев'язаними стрічками на колосках пшениці. Герб спрощений і не має тексту на стрічці. Під гербом уздовж канта є напис «СССР» (крайні букви розташовані вище середніх). У центрі реверсу зображений щит у вигляді квадрата зі скошеними кутами. Всередині щита вказаний номінал в два рядки — «15 КОП» (цифри значно більші літер). Зовні під щитом горизонтально вказано рік карбування — «1938». Вгорі зліва направо зображений колос пшениці, що заходить за щит. Ліворуч і праворуч є дубові гілки (по три листки і одному жолуді на кожній).

Монета 3 копійки 1940 р. (алюмінієва бронза). Гурт рубчастий з безліччю вертикальних насічок. Лицьова і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу. На аверсі зображений герб СРСР. Під гербом уздовж канта є напис «СССР» (крайні літери розташовані вище середніх). На реверсі вгорі є велика цифра «3», яка вказує номінал, під нею — слово «КОПЕЙКИ», відцентроване щодо номіналу. Нижче — рік випуску — «1940», ще нижче є кругла крапка. З боків уздовж канта розташовані два пшеничних колоса, схрещених внизу. Стебла колосів мають продовження, проходять уздовж канта у верхній частині монети і з'єднуються один з одним. Уздовж стебел є сім ділянок, що складаються з двох крапок.

Монета 5 копійок 1940 р. (алюмінієва бронза). Гурт рубчастий з безліччю вертикальних насічок. Лицьова і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу. На аверсі зображений герб СРСР зразка 1936 р. із одинадцятьма перев'язаними стрічками на колосках пшениці (по числу союзних республік). Герб спрощений і не має тексту на стрічці. Під гербом уздовж канта є напис «СССР» (крайні літери розташовані вище середніх). На реверсі вгорі є велика цифра «5», яка вказує номінал, під нею — слово «КОПЕЕК», відцентроване щодо номіналу. Нижче — рік випуску — «1940», ще нижче є кругла крапка. З боків уздовж канта розташовані два пшеничних колоса, схрещених внизу. Стебла колосів мають продовження, проходять уздовж канта в верхній частині монети і з'єднуються один з одним. Уздовж стебел є сім ділянок, що складаються з двох крапок.

Монета 10 копійок 1943 р. (сплав міді та нікелю). На аверсі монети зображений герб СРСР зразка 1936 р. Під гербом вздовж канта напис «СССР» (крайні літери розміщені вище середніх). На реверсі монети в центрі зображений щит у вигляді квадрата зі скошеними кутами. Всередині щита вказаний номінал в дві стрічки — «10 коп» (цифри значно більші літер). Зовні під щитом горизонтально вказаний рік карбування — «1943». Зверху зліва направо зображений колос пшениці, який заходить за щит. Ліворуч і праворуч є дубові гілки.

Лицева і зворотна сторони монети мають виступаючий по колу кант. Гурт ребристий, складається з безлічі насічок.

Монета 15 копійок 1943 р. (сплав міді та нікелю). На аверсі монети зображений герб СРСР зразка 1936 р. Під гербом вздовж канта напис «СССР» (крайні літери розміщені вище середніх). На реверсі монети в центрі зображений щит у вигляді квадрата зі скошеними кутами. Всередині щита вказаний номінал в дві стрічки — «15 коп» (цифри значно більші літер). Зовні під щитом горизонтально вказаний рік карбування — «1943». Зверху зліва направо зображений колос пшениці, який заходить за щит. Ліворуч і праворуч є дубові гілки. Лицева і зворотна сторони монети мають виступаючий по колу кант. Гурт ребристий, складається з безлічі насічок.

Монета 20 копійок 1943 р. (сплав міді та нікелю). На аверсі монети зображений герб СРСР зразка 1936 р. Під гербом вздовж канта є напис «СССР» (крайні літери розміщені вище середніх).

На реверсі монети в центрі зображений щит в вигляді квадрата зі скошеними кутами. В середині щита вказаний номінал в дві стрічки — «20 КОП» (цифри значно більші літер). Зовні під щитом горизонтально вказаний рік карбування — «1943». Вверху зліва направо зображений колос пшениці, який заходить за щит. Зліва і справа розміщені дубові гілки. Лицева і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу. Гурт рубчастий з безліччю вертикальних насічок.

Монета 15 копійок 1945 р. (сплав міді та нікелю). На аверсі монети зображений герб СРСР зразка 1936 р. Під гербом вздовж канта напис «СССР» (крайні літери розміщені вище середніх). На реверсі монети в центрі зображений щит у вигляді квадрата зі скошеними кутами. Всередині щита вказаний номінал в дві стрічки — «15 коп» (цифри значно більші літер). Зовні під щитом горизонтально вказаний рік карбування — «1945». Зверху зліва направо зображений колос пшениці, який заходить за щит. Ліворуч і праворуч є дубові гілки. Лицева і зворотна сторони монети мають виступаючий по колу кант. Гурт ребристий, складається з безлічі насічок.

Монета 5 копійок 1946 р. (алюмінієва бронза). На аверсі зображений герб СРСР зразка 1936 р. Під гербом уздовж канта є напис «СССР» (крайні літери розташовані вище середніх). На реверсі вгорі є велика цифра «5», яка вказує номінал, під нею — слово

«КОПЕЕК», відцентроване щодо номіналу. Нижче — рік випуску — «1946», ще нижче є кругла крапка. З боків уздовж канта розташовані два пшеничних колоса, схрещених внизу. Стебла колосів мають продовження, проходять уздовж канта в верхній частині монети і з'єднуються один з одним. Уздовж стебел є сім ділянок, що складаються з двох крапок. Гурт рубчастий з безліччю вертикальних насічок. Лицьова і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу.

Монета 10 копійок 1946 р. (сплав міді та нікелю). На аверсі монети зображений герб СРСР зразка 1936 р. Під гербом вздовж канта напис «СССР» (крайні літери розміщені вище середніх). На реверсі монети в центрі зображений щит у вигляді квадрата зі скошеними кутами. Всередині щита вказаний номінал в дві стрічки — «10 коп» (цифри значно більші літер). Зовні під щитом горизонтально вказаний рік карбування — «1946». Зверху зліва направо зображений колос пшениці, який заходить за щит. Ліворуч і праворуч є дубові гілки. Лицева і зворотна сторони монети мають виступаючий по колу кант. Гурт ребристий, складається з безлічі насічок.

Монета 15 копійок 1946 р. (сплав міді та нікелю). На аверсі монети зображений герб СРСР зразка 1936 р. Під гербом вздовж канта напис «СССР» (крайні літери розміщені вище середніх). На реверсі монети в центрі зображений щит у вигляді квадрата зі скошеними кутами. Всередині щита вказаний номінал в дві стрічки — «15 коп» (цифри значно більші літер). Зовні під щитом горизонтально вказаний рік карбування — «1946». Зверху зліва направо зображений колос пшениці, який заходить за щит. Ліворуч і праворуч є дубові гілки. Лицева і зворотна сторони монети мають виступаючий по колу кант. Гурт ребристий, складається з безлічі насічок.

Монета 20 копійок 1946 р. (сплав міді та нікелю). На аверсі монети зображений герб СРСР зразка 1936 р. Під гербом вздовж канта є напис «СССР» (крайні літери розміщені вище середніх). На реверсі монети в центрі зображений щит у вигляді квадрата зі скошеними кутами. В середині щита вказаний номінал в дві стрічки — «20 КОП» (цифри значно більші літер). Зовні під щитом горизонтально вказаний рік карбування — «1946». Вверху зліва направо зображений колос пшениці, який заходить за щит. Зліва і справа розміщені дубові гілки. Лицева і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу. Гурт рубчастий з безліччю вертикальних насічок.

10 копійок 1948 р.(сплав міді та нікелю). На аверсі монети зображений герб СРСР зразка 1946 р. Під гербом вздовж канта напис «СССР» (крайні літери розміщені вище середніх). На реверсі монети в центрі зображений щит у вигляді квадрата зі скошеними кутами. Всередині щита вказаний номінал в дві стрічки — «10 коп» (цифри значно більші літер). Зовні під щитом горизонтально вказаний рік карбування — «1948». Зверху зліва направо зображений колос пшениці, який заходить за щит. Ліворуч і праворуч є дубові гілки. Лицева і зворотна сторони монети мають виступаючий по колу кант. Гурт ребристий, складається з безлічі насічок.

Монета 20 копійок 1948 р. (сплав міді та нікелю). На аверсі монети зображений герб СРСР зразка 1946 р. Під гербом вздовж канта є напис «СССР» (крайні літери розміщені вище середніх). На реверсі монети в центрі зображений щит в вигляді квадрата зі скошеними кутами. Всередині щита вказаний номінал в дві стрічки — «20 КОП» (цифри значно більші літер). Зовні під щитом горизонтально вказаний рік карбування — «1948». Вверху зліва направо зображений колос пшениці, який заходить за щит. Зліва і справа розміщені дубові гілки. Лицева і зворотна сторони монети мають виступаючий кант по колу. Гурт рубчастий з безліччю вертикальних насічок.

Монета 10 копійок 1950 р. (сплав міді та нікелю). На аверсі монети зображений герб СРСР зразка 1946 р. Під гербом вздовж канта напис «СССР» (крайні літери розміщені вище середніх). На реверсі монети в центрі зображений щит у вигляді квадрата зі скошеними кутами. Всередині щита вказаний номінал в дві стрічки — «10 коп» (цифри значно більші літер). Зовні під щитом горизонтально вказаний рік карбування — «1950». Зверху зліва направо зображений колос пшениці, який заходить за щит. Ліворуч і праворуч є дубові гілки. Лицева і зворотна сторони монети мають виступаючий по колу кант. Гурт ребристий, складається з безлічі насічок.

Монета 20 копійок 1950 р. (сплав міді та нікелю).

Монета 10 копійок 1951 р.(сплав міді та нікелю).

Монета 10 копійок 1952 р. (сплав міді та нікелю).

Монета 20 копійок 1952 р. (сплав міді та нікелю).

Монета 5 копійок 1953 р. (алюмінієва бронза).

Монета 15 копійок 1953 р. (сплав міді та нікелю)

Монета 5 копійок 1954 р. (алюмінієва бронза).

Монета 15 копійок 1954 р. (сплав міді та нікелю).

Монета 20 копійок 1954 р. (сплав міді та нікелю).

Монета 10 копійок 1955 р. (сплав міді та нікелю).

Монета 15 копійок 1955 р. (сплав міді та нікелю).

Монета 20 копійок 1955 р. (сплав міді та нікелю).

Монета 5 копійок 1956 р. (алюмінієва бронза).

Монета 10 копійок 1956 р.

15 копійок 1956 р. (сплав міді та нікелю). На аверсі монети зображений герб СРСР зразка 1946 р. Під гербом вздовж канта напис «СССР» (крайні літери розміщені вище середніх). На реверсі монети в центрі зображений щит у вигляді квадрата зі скошеними кутами. Всередині щита вказаний номінал в дві стрічки — «15 коп» (цифри значно більші літер). Зовні під щитом горизонтально вказаний рік карбування — «1956». Зверху зліва направо зображений колос пшениці, який заходить за щит. Ліворуч і праворуч є дубові гілки. Лицева і зворотна сторони монети мають виступаючий по колу кант. Гурт ребристий, складається з безлічі насічок.

Монета 5 копійок 1957 р.(алюмінієва бронза).

Монета 15 копійок 1957 р. (сплав міді та нікелю).

Монета 20 копійок 1957 р. (сплав міді та нікелю).

Монета 10 копійок 1967 р. (сплав міді та нікелю). На аверсі монети в лівій частині поля герб СРСР, від якого розходяться в сторони промені. З правої сторони стилізовано зображена ракета з шлейфом згораючого палива у вигляді дугоподібної лінії. Поверх правої частини малюнка зображені дати: «1917» та «1967», розміщені одна під іншою. На реверсі монети на передньому плані стилізовано зображений монумент підкорювачам космосу, на задньому плані — зображення сяючого сонця. Вверху справа поверх малюнка позначено номінал: число «10, під ним слово «копеек». Лицева і зворотна сторони мають виступаючий по колу кант. Гурт монети ребристий, складається з безлічі насічок.

Монета 15 копійок 1967 р. «50 років Радянській владі» (сплав міді та нікелю). На аверсі монети у верхній частині диска зі зміщенням вправо — герб СРСР, під ним вказаний номінал: число «15», справа від якого слово «копеек». На реверсі монети справа рельєфне зображення скульптури «Робітник і колгоспниця», зліва — дати «1917» і «1967», які розміщені одна під іншою. На аверсі і реверсі монети є виступаючий по колу кант. Гурт ребристий.

Монета 50 копійок 1967 р. «50 років Радянської влади» (сплав міді та нікелю). На аверсі монети в центральній частині — герб СРСР, під ним номінал в дві стрічки — «п'ятдесят копеек», зліва направо по колу напис: «пятьдесят лет советской власти». На реверсі монети із зміщенням вправо розміщене рельєфне зображення пам'ятника В.І. Леніну з витягнутою вперед рукою, на задньому плані стилізовано зображені серп і молот. Зліва від пам'ятника — велика зірка, а під нею напис «СССР». Лицева і зворотна сторони монети

мають виступаючий по колу кант. Гурт монети: п'ятикінечні зірочки, які чергуються з круглими крапками (всього 8 пар).

Монета 1 карбованець 1967 р. «50 років Радянської влади» (сплав міді та нікелю). На аверсі монети в центральній частині — герб СРСР, під ним номінал в дві стрічки — «один рубль», зліва направо по колу напис: «пятьдесят лет советской власти». На реверсі монети із зміщенням вправо розміщене рельєфне зображення пам'ятника В.І. Леніну з витягнутою вперед рукою, на задньому плані стилізовано зображені серп і молот. Зліва від пам'ятника — велика зірка, а під нею напис «СССР». Лицева і зворотна сторони монети мають виступаючий по колу кант. Гурт монети: напис «1917-1967 слава Великому Октябрю», який розділений двома п'ятикутними зірочками.

Монета 3 копійки 1970 р. (сплав міді та цинку). На аверсі монети зображений герб СРСР зразка 1956 р. Під гербом – горизонтальний напис «СССР». На реверсі монети вверху посередині велика цифра «3», під ним більш дрібним шрифтом – горизонтальне слово «копейки», відцентроване щодо номіналу. Нижче горизонтально вказаний рік карбування - «1970». В нижній і бокових частинах поля монети півколом стилізовано зображені колоски пшениці, доповнені внизу дубовими листками. В місці перев'язу двох гілок є ракушка. Лицева і зворотна сторони монети мають виступаючий по колу кант. Гурт монети ребристий, складається з безлічі насічок.

Монета 1 копійка 1972 р. (сплав міді та цинку). На аверсі монети зображений герб СРСР зразка 1956 р. Під гербом – горизонтальний напис «СССР». На реверсі монети вверху посередині велика цифра «1», під ним більш дрібним шрифтом – горизонтальне слово «копейка», відцентроване щодо номіналу. Нижче горизонтально вказаний рік карбування - «1972». В нижній і бокових частинах поля монети півколом стилізовано зображені колоски пшениці, доповнені внизу дубовими листками. В місці перев'язу двох гілок є ракушка. Лицева і зворотна сторони монети мають виступаючий по колу кант. Гурт монети ребристий, складається з безлічі насічок.

Монета 10 копійок 1974 р. (сплав міді та нікелю).

Монета 5 копійок 1979 р. (сплав міді та цинку). На аверсі монети зображений герб СРСР зразка 1956 р. Під гербом – горизонтальний напис «СССР». На реверсі монети вверху посередині велика цифра «5», під ним більш дрібним шрифтом – горизонтальне слово «копеек», відцентроване щодо номіналу. Нижче горизонтально вказаний рік карбування - «1979». В нижній і бокових частинах поля монети півколом стилізовано зображені колоски пшениці, доповнені внизу дубовими листками. В місці перев'язу двох гілок є ракушка.

Лицева і зворотна сторони монети мають виступаючий по колу кант. Гурт монети ребристий, складається з безлічі насічок.

Монета 10 копійок 1980 р. (сплав міді та нікелю). На аверсі монети зображений герб СРСР зразка 1956 р. Під гербом – горизонтальний напис «СССР». На реверсі монети посередині число «10», під ним більш дрібним шрифтом – горизонтальне слово «копеек», відцентроване щодо номіналу. Нижче горизонтально вказаний рік карбування - «1980». В бокових частинах поля монети півколом стилізовано зображені колоски пшениці, доповнені внизу дубовими листками. Лицева і зворотна сторони монети мають виступаючий по колу кант. Гурт монети ребристий, складається з безлічі насічок.

Монета 10 копійок 1981 р. (сплав міді та нікелю).

Монета 10 копійок 1982 р. (сплав міді та нікелю)

Монета 1 копійка 1983 р. (сплав міді та цинку). На аверсі монети зображений герб СРСР зразка 1956 р. Під гербом – горизонтальний напис «СССР». На реверсі монети вверху посередині велика цифра «1», під ним більш дрібним шрифтом – горизонтальне слово «копейка», відцентроване щодо номіналу. Нижче горизонтально вказаний рік карбування - «1983». В нижній і бокових частинах поля монети півколом стилізовано зображені колоски пшениці, доповнені внизу дубовими листками. В місці перев'язу двох гілок є ракушка. Лицева і зворотна сторони монети мають виступаючий по колу кант. Гурт монети ребристий, складається з безлічі насічок.

Монета 2 копійка 1983 р. (сплав міді та цинку).

Монета 10 копійок 1983 р. (сплав міді та нікелю).

Монета 10 копійок 1984 р. (сплав міді та нікелю).

Монета 2 копійки 1885 р. (сплав міді та цинку).

Монета 10 копійок 1985 р. (сплав міді та нікелю).

Монета 10 копійок 1986 р. (сплав міді та нікелю).

Монета 5 копійок 1987 р. (сплав міді та цинку). На аверсі монети зображений герб СРСР зразка 1956 р. Під гербом – горизонтальний напис «СССР». На реверсі монети вверху посередині велика цифра «5», під ним більш дрібним шрифтом – горизонтальне слово «копеек», відцентроване щодо номіналу. Нижче горизонтально вказаний рік карбування - «1987». В нижній і бокових частинах поля монети півколом стилізовано зображені колоски пшениці, доповнені внизу дубовими листками. В місці перев'язу двох гілок є ракушка. Лицева і зворотна сторони монети мають виступаючий по колу кант. Гурт монети ребристий, складається з безлічі насічок.

Монета 2 копійки 1988 р. (сплав міді та цинку).

Монета 10 копійок 1988 р. (сплав міді та нікелю).

Монета 1 копійка 1990 р. (сплав міді та цинку).

Монета 2 копійки 1990 р. (сплав міді та цинку).

Монета 3 копійка 1990 р. (сплав міді та цинку).

Монета 10 копійок 1991 р. (сталь, латунне покриття). На аверсі монети в центрі зображений купол будинку Сенату і Спаська вежа Московського Кремля. По колу вверху напис - «Государственный банк», внизу - «СССР». Написи розділені крапками. На реверсі монети в центрі вказаний номінал в дві стрічки: «10 копеек», під ним горизонтальна лінія з літерою «М» посередині. Ще нижче – рік карбування - «1991». З боків вздовж канта: зліва пшеничний колос, справа гілка дуба. Лицева і зворотна сторони мають виступаючий по колу кант. Гурт гладкий [1].

Література та джерела:

1. Фонди Музею історії м. Бердичева.